

องค์ประกอบที่ 3 : ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

ที่อยู่อาศัยนอกจากจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์แล้ว ยังนับว่ามีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนโดยทั่วไป เนื่องจากที่อยู่อาศัยมิได้หมายถึงการเป็นแค่เพียงสถานที่พักนอนหลับเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์รวมของครอบครัว เป็นแหล่งเติมพลังใจ พลังกาย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการต่อสู้ชีวิต อันจะนำไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็งของประเทศ ในปัจจุบันสถานการณ์โดยรวมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

ด้านที่อยู่อาศัย

1) นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

นโยบายที่อยู่อาศัยของรัฐบาล ซึ่งอาจกระทบต่อความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของคนไทย มี 2 เรื่อง คือ

1.1 การให้คนต่างด้าวมีสิทธิซื้อห้องชุดได้ จากข้อมูลพบว่า มูลค่าห้องชุดทั้งหมด เฉพาะที่สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2533-2541 ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีทั้งสิ้น 445,049 ล้านบาท แต่มูลค่าห้องชุดที่คนต่างด้าวซื้อมีเพียง 5,465 หรือคิดเป็นร้อยละ 1.2 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่านโยบายที่ให้คนต่างด้าวซื้อห้องชุดนั้นไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากคนต่างด้าวไม่มีทุนที่เพิ่มขึ้น (Capital gain) นั่นเอง คือ ถ้าทำการซื้อในวันนี้แล้วไม่มีโอกาสที่ราคาจะขึ้นในวันหน้า จะทำให้ผู้ซื้อไม่กล้าเสี่ยงที่จะซื้อเก็บไว้

1.2 การสร้างบ้านคนจน ปัจจุบันมีห้องชุดราคาถูกละแล้วมากมาย แต่รัฐบาลก็มีนโยบายให้สร้างบ้านเอื้ออาทรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2547 มีโครงการแล้วเสร็จ 4 โครงการ จำนวน 3,221 หน่วย ในอนาคตถ้ามีการสร้างออกมาหลายแสนหน่วย ก็อาจจะส่งผลให้เกิดความเสียหายได้ เนื่องจากช่วงก่อนที่จะเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ได้มีการสร้างบ้านราคาถูกละเช่นนี้มากมาย

2) โครงการอสังหาริมทรัพย์เริ่มฟื้นตัว

จากข้อมูลของ Agency for Real Estate Affairs (www.area.co.th) สามารถสรุปได้ว่าโครงการที่เปิดตัวใหม่ตั้งแต่เดือนมกราคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 มีทั้งสิ้น 41,590 หน่วย คิดเป็นมูลค่า 113,547 ล้านบาท มีราคาขายเฉลี่ย 2.7 ล้านบาทต่อหน่วย โดยเป็นประเภทที่อยู่อาศัยถึง 37,837 หน่วย (ร้อยละ 91) มีมูลค่า 103,821 ล้านบาท ราคาขายเฉลี่ยหลังละ 2.7 ล้านบาท และเป็นบ้านเดี่ยวถึง 65,817 ล้านบาท (ร้อยละ 58) นั่นคือ โครงการเปิดใหม่ในปัจจุบันจะเน้นกลุ่มเป้าหมาย

ไปยังผู้ที่มีรายได้ค่อนข้างสูง ต่างจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2540 พบว่า มีรายขายเฉลี่ยเพียง 1.5 ล้านบาท

3) กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย

จากสำมะโนการเคหะ โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ปี พ.ศ. 2543) ระบุว่า คนไทยส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 78.8) เช่าซื้อ (ร้อยละ 1.6) เช่าอาศัย (ร้อยละ 10.5) ได้อยู่เปล่า (ร้อยละ 5.0) อยู่โดยไม่เสียค่าเช่าเพราะเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง (ร้อยละ 1.6) และไม่ทราบ (ร้อยละ 2.4)

4) บ้านคนไทยมีไฟฟ้าใช้เพิ่มมากขึ้น

จากข้อมูลของการไฟฟ้านครหลวง (ปี พ.ศ. 2546) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2542 คนไทยมีบ้าน 2.59 ล้านหลังคาเรือน แต่มีไฟฟ้าใช้ 2.09 ล้านหลังคาเรือน (ร้อยละ 80.74) และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2545 โดยคนไทยมีบ้าน 2.72 ล้านหลังคาเรือน และมีไฟฟ้าใช้ถึง 2.29 ล้านหลังคาเรือน (ร้อยละ 84.29)

5) สภาพบ้านของคนไทย

จากการสำมะโนประชากรและการเคหะ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ปี พ.ศ. 2543) ระบุว่า ที่อยู่อาศัยของคนไทย ส่วนใหญ่ใช้ถาวรวัตถุในการก่อสร้าง (ร้อยละ 43.7) รองลงมาคือ บ้านตึก (ร้อยละ 28.4) ครึ่งตึกครึ่งไม้ (ร้อยละ 20.3) ใช้วัสดุไม่ถาวรในท้องถิ่น (ร้อยละ 6.1) ใช้วัสดุชั่วคราว และอยู่ในสภาพผุพัง (ร้อยละ 1.0)

6) คนไทยเริ่มอยู่อย่างแออัด

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ปี พ.ศ. 2546) ระบุว่า ในพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตรเฉลี่ยแล้วทั้งประเทศมีประชากรอาศัย 122 ราย เมื่อดูรายภาค พบว่า กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความหนาแน่นถึง 1,246 ราย เฉพาะกรุงเทพมหานครจังหวัดเดียวมีความหนาแน่นถึง 3,686 ราย ภาคกลางมีความหนาแน่น 181 ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความหนาแน่น 128 ราย ภาคใต้มีความหนาแน่น 119 ราย ภาคตะวันออกมีความหนาแน่น 118 ราย ภาคตะวันตกมีความหนาแน่น 85 ราย และภาคเหนือมีความหนาแน่น 72 ราย จะเห็นได้ว่าผู้คนกระจุกตัวอยู่ที่ส่วนกลาง

การเจริญเติบโตของเมืองได้ก่อให้เกิดความแออัด ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด ชุมชนบุกรุก กระจายกระจายในเมืองต่างๆ โดยเฉพาะ กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเมืองต่างๆ ทั่วไป เนื่องจากการขาดการจัดการด้านที่ดินอย่างเหมาะสมที่จะสามารถรองรับการอยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับกลุ่มระดับล่างของเมือง ซึ่งจากข้อมูลปี พ.ศ. 2543 พบว่า มีชุมชนแออัด รวมทั้งชุมชนบุกรุก และชุมชนรายได้น้อยอื่นๆ ในเมืองต่างๆ ทั่วประเทศจำนวน 5,500 ชุมชน มีจำนวนครัวเรือน 1,500,000 ครัวเรือน คิดเป็นจำนวน

ประชากรสูงถึง 6,750,000 คน นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มคนจนที่กระจายอยู่นอกชุมชน เช่น ห้างเช่ารวม ลูกจ้างโรงงาน กรรมกรก่อสร้าง อยู่แบบเร่ร่อน อาศัยวัดอยู่ อีกประมาณ 370,000 ครัวเรือน หรือประมาณ 1,500,000 คน รวมทั้งสิ้นเป็นคนจนในเมือง 1,870,000 ครัวเรือน ประมาณ 8,250,000คน เมื่อเทียบกับประชากรเมืองทั้งหมดแล้วสัดส่วนคนจนในชุมชนแออัดสูงถึงร้อยละ 37

ปัจจุบันชุมชนแออัดรวมทั้งชุมชนผู้มีรายได้น้อยต่างประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการอยู่อาศัย ที่สำคัญ คือ ปัญหาการขาดความมั่นคงในการอยู่อาศัยพบว่า มีชุมชนที่ประสบปัญหาความมั่นคงในการอยู่อาศัย 3,750 ชุมชน เป็นจำนวน 1,140,000 ครัวเรือน หรือประมาณ 5,130,000 คน เป็นกลุ่มที่อยู่ในที่ดินของรัฐ วัด เอกชน หรือที่ผสม มีปัญหาไล่ที่ในระดับต่างๆ ทั้งที่อยู่ในระหว่างการไล่หรือมีข่าวว่าจะไล่ รวม 445 ชุมชน ประมาณ 200,000 ครัวเรือน ที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหาล่าช้า โดยการเคหะแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 มีโครงการปรับปรุงชุมชนแออัด โครงการฟื้นฟูนคร โครงการสร้างที่อยู่อาศัยใหม่แทนการถูกรื้อย้ายไล่ที่ รวมทั้งการแก้ปัญหาโดยองค์กรชุมชนหลายๆ โครงการ เช่น ในที่ดินริมคลอง ที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นต้น การเกิดขึ้นของสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (พชม. เดิม – พอช. ในปัจจุบัน) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ได้เอื้อให้เกิดโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยองค์กรชุมชน โดยใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย รวมประมาณ 50 โครงการ พัฒนาการทั้งหมดนี้ได้เกิดรูปแบบแนวทางประสบการณ์การแก้ปัญหาโดยภาคชุมชนที่หลากหลายอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม เกือบทั้งหมดเป็นโครงการพัฒนาหรือการแก้ปัญหาทีละจุด ทีละชุมชน กระจาย แม้จะทำให้เกิดองค์ความรู้และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ดี แต่ไม่อาจสัมพันธ์กับขนาดของปัญหาที่เพิ่มขึ้นและปัญหาที่สะสมอยู่มากมายได้

ประกอบกับประมาณ 6 – 7 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดพัฒนาการของกระบวนการพัฒนาของชุมชนที่กว้างขวาง มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายในแต่ละเมือง ซึ่งมีการทำงานพัฒนาร่วมกันทั้งเรื่องออมทรัพย์ สวัสดิการ อาชีพ ธุรกิจชุมชน ฯลฯ ในหลายเครือข่ายมีการทำงานเรื่องที่อยู่อาศัยร่วมกันในบางเมือง เช่น จังหวัดอุดรธานี พระนครศรีอยุธยา ระยอง ได้มีความคิดริเริ่มในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยโดยเชื่อมโยงกับกระบวนการพัฒนาในท้องถิ่น และเริ่มเห็นทิศทางในการที่จะให้มีกระบวนการพัฒนาระดับเมือง โดยใช้พลังการพัฒนาขององค์กรเครือข่ายชุมชน ร่วมกับกลไกพัฒนาในท้องถิ่นได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งวิธีนี้จะทำให้เกิดกลไกการพัฒนาในระดับเมือง ทั้งเมืองเล็กและเมืองใหญ่ทำงานไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งจะสามารถช่วยแก้ปัญหาและสร้างกระบวนการพัฒนาร่วมกันอย่างกว้างขวางได้พร้อมกันทั่วประเทศ

อีกประการหนึ่ง นับแต่ช่วงวิกฤติเศรษฐกิจเป็นต้นมา ได้มีกระบวนการโครงการซึ่งองค์กรชุมชนเป็นหลักในการทำโครงการเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ทั้งโครงการเล็ก

โครงการใหญ่ โดยชุมชนเป็นผู้คิด ผู้ทำโครงการ ผู้ดำเนินการ จัดการทางการเงิน ดูแลต่อเนื่อง เป็นภาพที่แสดงให้เห็นพลังการพัฒนาที่ยิ่งใหญ่มหาศาล ซึ่งสามารถจะใช้เป็นพลังชุมชน เป็นพลังการพัฒนาพื้นฐานในการแก้ปัญหาและเรียนรู้กันเองได้

ด้านสิ่งแวดล้อม อันตรายและที่มาของปัญหาของระบบนิเวศเมืองต่อสุขภาพ

ประชากร สามารถแบ่งอันตรายที่มีต่อสุขภาพ ของมนุษย์ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมได้เป็น 2 ส่วน คือ

1) อันตรายต่อสุขภาพอันสืบเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อมภายในของอาคาร สภาวะแวดล้อมภายในบ้านอยู่อาศัย ที่ด้อยคุณภาพเกือบจะทั้งหมด พบว่า มีรูปแบบของอันตรายต่อสุขภาพเหมือนๆ กันอยู่ 3 อย่าง คือ: 1) น้ำสะอาดเพื่อการใช้สอยและระบบสุขาภิบาลที่ไม่พอเพียง 2) มลภาวะภายในอาคารมีระดับสูง และ 3) ความแออัดเกินมาตรฐานของการอยู่อาศัย ทั้ง 3 ประการนี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่สร้างความเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัย จากเชื้อโรคที่มากับน้ำ มีตัวเลขที่ระบุว่า มีทารกและเด็กกว่า 4 ล้านคน ที่ต้องเสียชีวิตด้วยเหตุของโรคที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการบริโภค และสภาพของระบบสุขาภิบาลที่เลวร้าย ภายในที่อยู่อาศัย ในส่วนของมลภาวะทางอากาศ ภายในอาคาร ที่มักจะเกิดจากผลการเผาไหม้ของเชื้อไฟต่างๆ ที่ไม่สมบูรณ์ ภายในเตาไฟที่ไม่มีประสิทธิภาพและคุณภาพต่ำ หรือจากระบบสร้างความอบอุ่นภายในบ้านเรือนที่ไม่มีประสิทธิภาพ ผลกระทบของมลภาวะทางอากาศต่อสุขภาพที่เกิดขึ้นภายในที่อยู่อาศัยจะรุนแรงมาก หรือรุนแรงน้อยขึ้นอยู่กับระบบการระบายอากาศของอาคารที่ดีหรือไม่ดีด้วย รวมทั้งระยะเวลาที่ผู้อยู่อาศัยอยู่ภายใต้สภาวะเช่นนั้น และชนิดของเชื้อเพลิงในกรณีของเชื้อเพลิงธรรมชาติ เช่น ฝืน พบว่า การเผาไหม้ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ออกไซด์ของไนโตรเจน กัมมะถัน และสารเคมีอื่นอีก 5-6 ชนิด ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจได้ทั้งสิ้น ดังนั้นวิธีการแก้ไขมิให้เกิดอันตรายจากรูปแบบที่กล่าวมาแล้วนี้ ต้องการการแก้ไขไม่เฉพาะแต่เพียงวิธีการดำเนินชีวิตเท่านั้น การออกแบบอาคารที่คำนึงถึงอันตรายต่อสุขภาพไว้แต่ต้น จะมีส่วนช่วยลดความเสียหายลงได้ ความแออัดของการอยู่อาศัยมักจะทำให้เกิดการบาดเจ็บด้วยอุบัติเหตุ หรือการติดเชื้ออย่างรุนแรงของระบบทางเดินหายใจ โดยเฉพาะจากโรคนิวโมเนีย วัณโรค พบว่า การอยู่อาศัยที่มีลักษณะแออัด ที่แต่ละคนมีเนื้อที่อยู่อาศัยเฉลี่ยต่ำกว่า 1 ตารางเมตร หรืออีกกรณีหนึ่ง ที่การอยู่อาศัยมีลักษณะแออัด เช่น อาศัยรวมกัน 2-3 คน ต่อห้องพักอาศัย 1 ห้อง จะทำให้การแพร่กระจายเชื้อโรคจากบุคคลหนึ่งไปยังผู้อื่นได้อย่างง่ายดาย นอกจากการติดเชื้อแล้ว การศึกษายังพบว่า เหตุผสมผสานระหว่างความแออัดและคุณภาพที่ต่ำกว่ามาตรฐานของที่อยู่อาศัย เพิ่มอัตราความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุภายในบ้านเรือนที่เกิดจากการลวกพอง ไฟไหม้ และอุบัติเหตุไฟไหม้ ตัวเลข

จากทั่วโลก พบว่า หนึ่งในสามของการตายที่มีสาเหตุจากอุบัติเหตุมาจากอุบัติเหตุภายในบ้านอยู่อาศัย

2) สภาวะแวดล้อมที่เป็นอันตรายในชุมชน สำหรับหมู่บ้านหรือชุมชนใด ๆ ที่การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมไม่พอเพียง มักจะเป็นผลให้เกิดความเสี่ยงสูงต่อสุขภาพ อันเกิดจากเชื้อโรคบางชนิดที่ขยะเป็นบ่อเกิดเมื่อมีขยะมูลฝอยตกค้าง น้ำท่วมจากการขาดระบบระบายน้ำที่ดี และถนนที่ไม่สามารถใช้งานได้ในทุกลักษณะอากาศ เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุทั้งภายในและรอบๆ ของชุมชน ในแต่ละปีความตายจากอุบัติเหตุบนท้องถนนมีจำนวนสูงถึง 885,000 ราย รวมทั้งยังมีผู้บาดเจ็บในจำนวนที่สูงกว่าอีกหลายเท่าตัว นอกจากนี้ที่กล่าวแล้วยังพบว่า อันตรายต่อสุขภาพทางกายยังจะเกิดจากที่ตั้งของชุมชนที่อยู่บนพื้นที่ ที่โดยสภาพทางภูมิศาสตร์แล้วไม่เหมาะสมกับการเป็นที่ตั้งของชุมชนอยู่อาศัย ที่ตั้งชุมชนเหล่านี้ มักจะมีลักษณะที่เป็นที่ลาดชัน น้ำท่วมซ้ำซาก หรือเป็นทะเลทรายแห้งแล้ง มีประชากรยากจนหลายสิบล้านคนที่มียาได้น้อยจนที่ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากต้องอยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวและมีความเสี่ยงต่อสุขภาพของตนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดัชนีองค์ประกอบด้านที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม

ดัชนี	ตัวบ่งชี้	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
6. การมีที่อยู่อาศัย	17. สร้างบ้านด้วยวัสดุถาวร	0	100
	18. มีสาธารณูปโภคครบตามจำเป็น ส้วม ไฟฟ้า เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ตู้เย็น วิทยุ	0	100
	19. ครีวเรือนที่มีน้ำสะอาดดื่มและบริโภค	0	100
7. ปลอดภัยจากมลพิษสิ่งแวดล้อม	20. ครีวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ	0	100

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 12 จังหวัดที่มีองค์ประกอบด้านที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม ดีที่สุดและต่ำที่สุด

บ้านสร้างด้วยวัสดุถาวร	มีสาธารณูปโภคครบตามจำเป็น – ส้วม (%)	มีสาธารณูปโภคครบตามจำเป็น – ไฟฟ้า (%)	มีสาธารณูปโภคครบตามจำเป็น – ตู้เย็น (%)	มีสาธารณูปโภคครบตามจำเป็น – วิทยุ 2543 (%)	ครัวเรือนมีน้ำสะอาดดื่มและบริโภค	ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ							
ห้าลำดับดีที่สุด													
นนทบุรี	100.0	นนทบุรี	100.0	ระยอง	93.5	นนทบุรี	92.4	ภูเก็ต	99.5	ภูเก็ต	99.0		
ระยอง	100.0	สงขลา	100.0	สงขลา	100.0	นนทบุรี	90.0	กรุงเทพมหานคร	88.8	นนทบุรี	99.5	อำนาจเจริญ	97.5
อ่างทอง	100.0	ปทุมธานี	100.0	ลพบุรี	100.0	ราชบุรี	86.9	สมุทรปราการ	87.9	อ่างทอง	99.4	สงขลา	97.1
อุดรดิต์	100.0	สมุทรสงคราม	100.0	ระยอง	100.0	อ่างทอง	86.5	สมุทรสงคราม	87.3	นครปฐม	99.1	เพชรบุรี	97.0
สตูล	100.0	ลพบุรี	100.0	สมุทรสาคร	100.0	พระนครศรีอยุธยา	85.6	ปทุมธานี	86.5	สิงห์บุรี	99.0	สิงห์บุรี	96.9
ห้าลำดับท้ายสุด													
สมุทรสาคร	90.8	ระนอง	93.2	กระบี่	94.2	อุบลราชธานี	51.2	กระบี่	64.9	เชียงราย	88.1	เชียงใหม่	87.3
เชียงใหม่	90.6	นราธิวาส	91.2	พังงา	90.3	ปัตตานี	50.0	แม่ฮ่องสอน	63.9	น่าน	87.9	พิษณุโลก	87.1
ประจวบคีรีขันธ์	90.4	แม่ฮ่องสอน	91.0	เชียงราย	90.3	สุรินทร์	40.0	บุรีรัมย์	62.2	กระบี่	86.7	พัทลุง	86.2
กาญจนบุรี	89.6	ยะลา	90.9	ระนอง	89.5	ศรีสะเกษ	39.6	ศรีสะเกษ	59.6	แม่ฮ่องสอน	84.0	กำแพงเพชร	83.2
พังงา	89.2	ปัตตานี	89.9	แม่ฮ่องสอน	63.2	แม่ฮ่องสอน	36.7	สุรินทร์	57.5	สุราษฎร์ธานี	80.6	สุราษฎร์ธานี	83.0

ดัชนีที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม อยู่ในช่วงคะแนน 0.798-0.971 นนทบุรี นครปฐม ปทุมธานี ซึ่งเป็นเขตปริมณฑลเป็นจังหวัดที่มีสถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด ส่วนจังหวัดอื่นๆ ที่โดดเด่น คือ ภูเก็ต และสงขลา โดยทั่วไปแล้วจังหวัดในเขตภาคกลางเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเกณฑ์ดี

แม่ฮ่องสอน และจังหวัดในเขตภาคเหนือ เป็นกลุ่มจังหวัดที่อยู่ในระดับต่ำสุด นอกจากนี้ สุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษอีกด้วย

จากตารางที่ 12 จังหวัดที่มีองค์ประกอบที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ดีที่สุดและต่ำสุด โดยแสดงผลตัวบ่งชี้แต่ละตัวแยกเป็น 5 ลำดับที่ดีที่สุดและ 5 ลำดับที่ต่ำสุด สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นต่างๆ ที่ควรให้ความสนใจได้ ดังนี้

บ้านที่อยู่อาศัยสร้างด้วยวัสดุถาวร จะเป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะทุกคนจำเป็นต้องมีที่อยู่อาศัยเพื่อหลบร้อนพักผ่อน หลังจากการทำงานหาเลี้ยงชีพหรือกิจกรรมใดๆ ในแต่ละวัน การมีที่อยู่อาศัยหรือการครอบครองเป็นหลักแหล่งมั่นคงแข็งแรงไม่ผุพัง และสร้างด้วยวัสดุแข็งแรงถาวรกันแดด ฝน และลมได้เป็นอย่างดี ไม่ถูกไถ่หรือบังคับให้ออกจากที่อยู่อาศัย ไม่ต้องเดินทางเร่ร่อน มีกรรมสิทธิ์หรือสัญญาเช่าตามกฎหมาย ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย น่าจะถือได้ว่าเป็นความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อดูจากตารางแล้วพบว่า จังหวัดที่มีบ้านที่สร้างด้วยวัสดุถาวรที่ดีที่สุด 5 อันดับของประเทศอยู่ในภาคกลาง 2 จังหวัด คือ นนทบุรี และอ่างทอง ภาคเหนือตอนล่าง คือ จังหวัดอุตรดิตถ์ ภาคตะวันออก คือ จังหวัดระยอง ส่วนภาคใต้ คือ จังหวัดสตูล ส่วนร้อยละของบ้านที่อยู่อาศัยสร้างด้วยวัสดุถาวรที่ต่ำที่สุด 5 อันดับ จะเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่แพร่กระจายเกือบทุกภูมิภาคของประเทศ ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร เชียงใหม่ ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี และพังงา ตามลำดับ

นอกจากบ้านที่สร้างด้วยวัสดุถาวร ในบ้านต้องมีสิ่งจำเป็นในการรองรับเพื่อขับถ่ายของเสียของคน ซึ่งมีความจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ส้วม จากตารางองค์ประกอบที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม พบว่า 5 อันดับของจังหวัดที่ดีที่สุด คือ ร้อยละสูงสุดที่มีส้วมถูกสุขลักษณะในประเทศ อยู่ในภาคกลาง 3 อันดับ คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี และปทุมธานี ภาคตะวันออก คือ จังหวัดระยอง อันดับที่ 5 อยู่ในภาคเหนือ คือ จังหวัดแพร่ ส่วน 5 อันดับต่ำสุดของตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบนี้ พบว่า จังหวัดที่มีส้วมไม่ถูกสุขลักษณะอยู่ในภาคใต้เกือบทั้งหมด ได้แก่ จังหวัดระนอง นราธิวาส ยะลา และปัตตานี จังหวัดที่เหลืออีกหนึ่งจังหวัดซึ่งจัดเป็นลำดับที่ 3 ของ 5 ลำดับต่ำสุด อยู่ในภาคเหนือ คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ไฟฟ้าจัดเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญอีกตัวหนึ่งในองค์ประกอบนี้ เพราะเป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อชีวิตและความเป็นอยู่ในการดำรงชีพของครัวเรือนในแต่ละวัน ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอนอีกครั้งในตอนกลางคืนซึ่งต้องมีไฟฟ้าใช้เพื่อความสะดวกในยามค่ำคืน จากตารางแสดงให้เห็นว่า 5 ลำดับสูงสุดของการมีไฟฟ้าใช้ ได้แก่ จังหวัดในภาคกลาง 3 จังหวัดตามลำดับ คือ จังหวัดนนทบุรี ลพบุรี และสมุทรสาคร ลำดับที่ 4 เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออก คือ จังหวัดระยอง จังหวัดสุทธัยใน 5 อันดับอยู่ในภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา สำหรับครัวเรือนในจังหวัดที่มีไฟฟ้าใช้ต่ำสุดเรียงตามลำดับ 5 ลำดับ ดังนี้ จังหวัดกระบี่ เชียงราย พังงา ระนอง และแม่ฮ่องสอน

เครื่องใช้ไฟฟ้าที่จัดว่าเป็นตัวบ่งชี้ความมั่นคงของมนุษย์ในองค์ประกอบที่ 3 ซึ่งได้เลือกไว้ คือ ตู้เย็น เพราะเป็นแหล่งเก็บถนอมอาหารสด สามารถเก็บไว้ได้นานและยังมีคุณค่าทางอาหารหรือโภชนาการครบถ้วน จากตารางพบว่า จังหวัดที่ครัวเรือนมีตู้เย็นสูงสุด 5 อันดับคือ จังหวัดระยอง นนทบุรี ราชบุรี อ่างทอง และพระนครศรีอยุธยา ส่วนจังหวัดที่ครัวเรือนมีตู้เย็นต่ำสุด 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ปัตตานี สุรินทร์ ศรีสะเกษ และแม่ฮ่องสอน

เครื่องใช้ไฟฟ้าที่จัดว่าเป็นตัวบ่งชี้ความมั่นคงของมนุษย์ในองค์ประกอบที่ 3 อีกหนึ่งตัวบ่งชี้ที่ได้เลือกไว้ คือ วิทยุ เพราะวิทยุเป็นเครื่องรับข้อมูลข่าวสาร สารบันเทิง ที่แต่ละครัวเรือนสามารถมีไว้ใช้ประโยชน์ได้ง่ายและทั่วถึง สามารถรับรู้เหตุการณ์และความเคลื่อนไหวในประเทศได้เป็นอย่างดี จากตาราง 12 อันดับที่ดีที่สุด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และปทุมธานี ส่วน 5 อันดับต่ำสุด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ แม่ฮ่องสอน บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์

ครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดดื่มและใช้ในการอุปโภคและการบริโภคอย่างเพียงพอตลอดปี จัดว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะความปลอดภัยจากโรค โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคชนิดต่างๆ ที่แพร่มาทางน้ำดื่มและน้ำใช้ในการอุปโภคและบริโภค หรือการประกอบอาหารการใช้น้ำในการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวหรือพืชไร่ไม้ผล จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าเมื่อนำตารางมาตรวจสอบพบว่า 5 อันดับที่ครัวเรือนในแต่ละจังหวัดของประเทศไทย จังหวัดที่มีน้ำสะอาดดื่มและบริโภค มีร้อยละสูงสุดเรียงตามลำดับได้คือ จังหวัดภูเก็ต นนทบุรี อ่างทอง นครปฐม และสิงห์บุรี ส่วน 5 ลำดับต่ำสุดตัวบ่งชี้นี้ได้แก่ จังหวัดเชียงราย น่าน กระบี่ แม่ฮ่องสอน และสุราษฎร์ธานี

ตัวบ่งชี้ลำดับสุดท้ายของตารางในองค์ประกอบที่ 3 จะเป็นตัวบ่งชี้ความมั่นคงของมนุษย์ของครัวเรือนที่ไม่ถูกรบกวนจาก มลพิษ วัตถุอันตราย สารเคมี ยากำจัดแมลง การใช้ปุ๋ยเคมี ขยะ สารพิษ น้ำเสีย ฝุ่นละออง คว้น จี๊ถั่ว เขม่า ตัวบ่งชี้นี้จะบ่งบอกถึงความปลอดภัยจากมลพิษในด้านต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดโรคและความรำคาญทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อร่างกายและจิตใจ จากตารางพบว่า 5 ลำดับที่ดีที่สุด ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต อำนาจเจริญ สงขลา เพชรบุรี และสิงห์บุรี ส่วนลำดับที่ต่ำสุด 5 ลำดับจะอยู่ใน จังหวัดเชียงใหม่ พิจิตร ปัตตานี กำแพงเพชร และสุราษฎร์ธานี

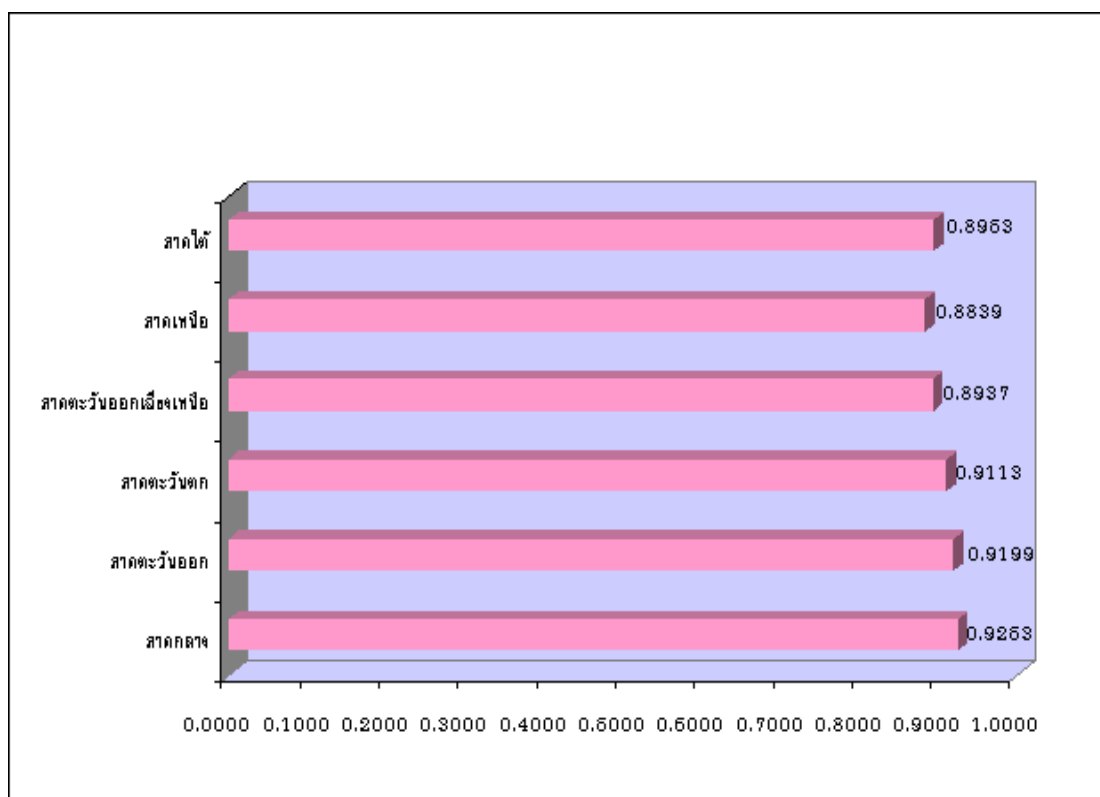
เมื่อนำผลของตัวบ่งชี้ที่แสดงในตารางมาวิเคราะห์จะพบว่า จังหวัดที่มีความมั่นคงในส่วนขององค์ประกอบที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมดีที่สุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี สงขลา ภูเก็ต และสิงห์บุรี กลุ่มจังหวัดที่มีความมั่นคงรองลงมา ได้แก่ จังหวัดแพร่ ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร ราชบุรี พระนครศรีอยุธยา นครปฐม อำนาจเจริญ และเพชรบุรี ส่วนจังหวัดที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของความมั่นคงในระดับต่ำสุดเกือบทุกด้านคือ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งอยู่ในเกือบทุกตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ที่มีถึง 5 ตัวบ่งชี้ใน 7 ตัวบ่งชี้ที่เลือกไว้ในองค์ประกอบนี้ คือ ตัวบ่งชี้ของการมีส่วนร่วมที่ถูกละเลย การมีไฟฟ้าใช้เพื่อความสะดวกในยามค่ำคืน เพื่อให้ชีวิตและความเป็นอยู่ในการดำรงชีพของครัวเรือนในแต่ละวันดีขึ้น โภชนาการอาหารสะอาดและวิธีการถนอมอาหารที่ถูกละเลย การมีวิทยุเป็นเครื่องรับข้อมูลข่าวสารสาระบันเทิง สามารถรับรู้เหตุการณ์และความเคลื่อนไหวในประเทศได้โดยง่ายและอย่างรวดเร็ว ตัวบ่งชี้ที่สำคัญซึ่งรัฐบาลจะต้องความสนใจ คือ ให้การมีน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคและบริโภคที่เพียงพอตลอดปี จังหวัดที่ต้องให้ความสนใจรองลงมา คือ จังหวัดกระบี่ ซึ่งอยู่ใน 3 อันดับของ 7 ตัวบ่งชี้ เรื่องที่ควรให้ความสนใจ คือ การมีไฟฟ้าใช้ การมีวิทยุเพื่อการสื่อสาร และการที่ครัวเรือนมีน้ำสะอาดดื่มและบริโภคตลอดปี กลุ่มจังหวัดที่ควรให้ความสนใจรองลงมาใน 7 ตัวบ่งชี้ คือ จังหวัดพังงา ระนอง ปัตตานี เชียงราย สุรินทร์ ศรีสะเกษ และสุราษฎร์ธานี

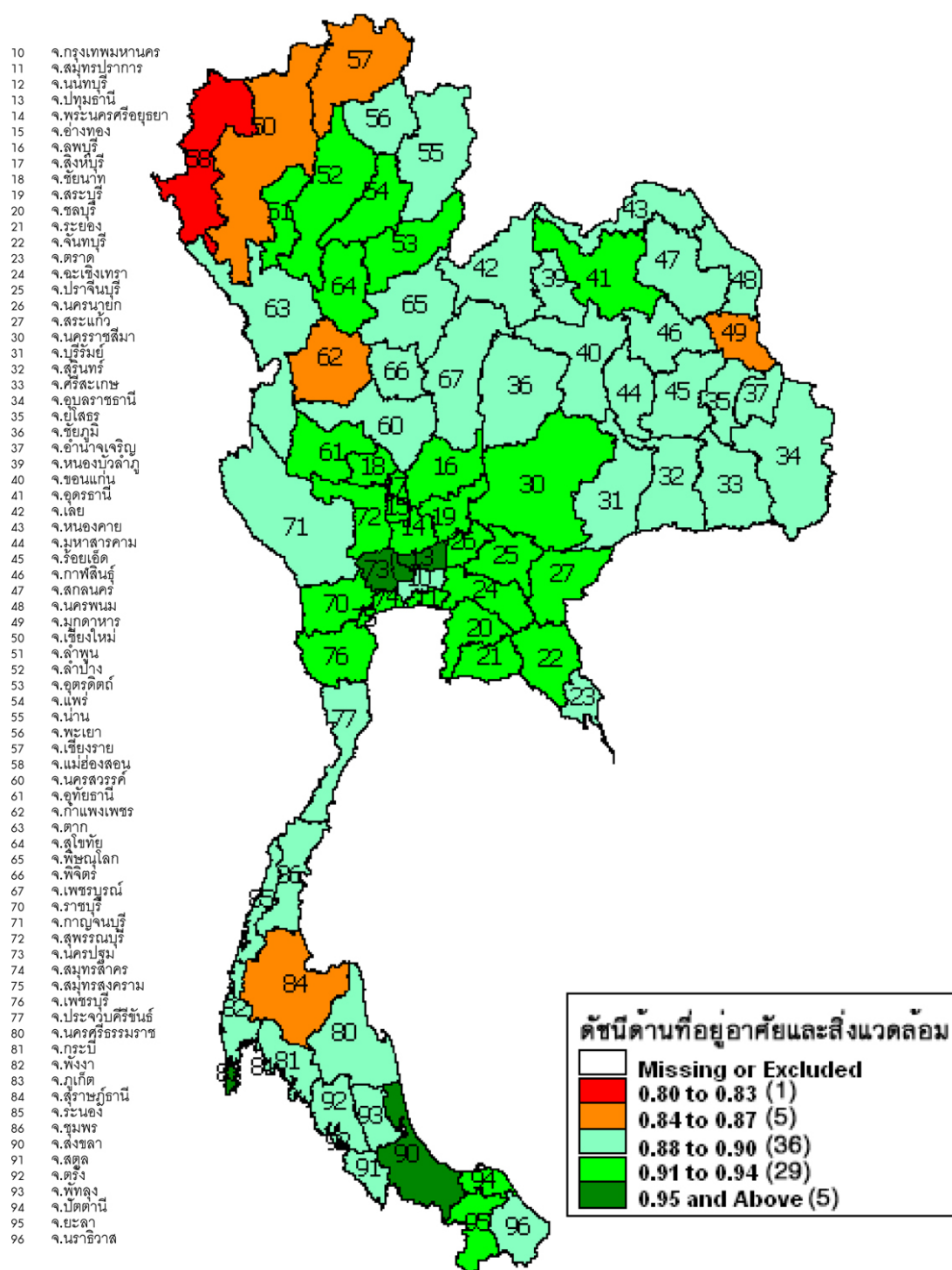
เมื่อนำผลของตารางมาวิเคราะห์กับสถานการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่ต้องรีบแก้ไขให้เร็วที่สุด พบว่า รัฐบาลน่าจะให้ความสนใจในองค์ประกอบด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของทั้ง 3 จังหวัดดังนี้คือ จังหวัดนราธิวาส และยะลา ควรให้ความสนใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมที่ถูกละเลย ส่วนจังหวัดปัตตานี ควรมุ่งเน้นให้ความสนใจในเรื่องโภชนาการอาหารสะอาด และวิธีการถนอมอาหารที่ถูกละเลย

เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ ด้านที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายภาค ได้แสดงไว้ตามแผนภูมิที่ 21

แผนภูมิที่ 21 ค่าเฉลี่ยดัชนีด้านองค์ประกอบที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม

แผนที่ 3 - ดัชนีด้านองค์ประกอบที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

หมายเหตุ เลขลำดับหน้าจังหวัดเป็นเลขเรียงตามรหัสพื้นที่